

KALENDÁR

OSOBNOSTÍ

a
ich

myšlienok

2014

Lessing
Ruskin
Rahner
Husserl
Hayek
Thomson
Čechov
Scheler
Hlinka
Dirac
Skácel
Špidlík

Z myšlienok

Otto F. BABLER (26.1.1901–24.2.1984)

- * *Ani hlúpi ľudia neurobili na svete toľko zmätkov, koľko múdri ľudia, ktorí si boli príliš istí svojou múdrosťou a spoliehali sa iba na ňu.*
- * *Básnické metafory sú zduchovnene plody konkrétnych skúseností.*
- * *Čím viac otázok kladieš sám sebe, tým menej ich budeš musieť klásť druhým.*
- * *Irónia je najlacnejšia zbraň... Jediná zbraň, ktorá nehrdzavie je láska.*
- * *Je lepšie začať niečo s pochybnosťami a skončiť s istotou, ako opačne...*
- * *Čím je človek múdrejší, tým pokornejší sa stáva.*
- * *Jedno z pravidiel pre život: nesmieš sa nikdy cítiť v bezpečí.*
- * *Každá myšlienka je pokus o rozlúštenie niektorej záhady.*
- * *Kto sa nedopustí žiadnej hlúposti, nie je taký múdry, ako si to myslí.*
- * *Lahostajnosť je najmiernejší stupeň neznášanlivosti.*
- * *Najhorší spôsob hlúposti je pevné presvedčenie, že som múdry.*
- * *Najviac dáš tomu, komu dáš nádej... Nenávisť zaberá veľa času.*
- * *Ozajstná báseň je úplne osobný pozdrav každému, kto ju dokáže chápať.*
- * *Pravda nedôveruje duchaplnosti... Slová sú listy na strome života.*
- * *Priateľstvo predpokladá čestnosť. Lotri sa môžu spojiť, ale nie spriatelíť.*
- * *Rozprávanie je hlasné uvažovanie, myslenie najtichšia reč.*
- * *Trpezlivosť nie je apatia a neúčast', ale naopak úsilie a sústredenosť.*
- * *Umenie je už dávno osvedčená cesta k nájdeniu pravdy.*
- * *Vo svete morálnych hodnôt nezvíťazí ten, kto dravo útočí, ale kto trpezlivo čaká.*
- * *Zármutok nie je zlý. Zlé je iba zúfalstvo.*
- * *Poznaj sám seba – a posúď spravodlivo, či stojíš za to, aby ťa poznávali aj druhí.*
- * *Telu slúži šťastie a spokojnosť, ale silu ducha prebúdza, povznáša a rozvíja iba nepokoj, žiaľ a bolesť.*
- * *Neobzeraj sa stále! Omnoho dôležitejšie než to, čo vidíš okolo seba, je to, čo máš v sebe.*
- * *Tým väčšie budú tvoje zásluhy, čím viac lásky a nadšenia vkladáš do každej práce.*

(dmj)

Gotthold E. LESSING (22.1.1729 – 15.2.1781)

Dramatik, estetik a kritik, hlavný predstaviteľ osvietenstva v Nemecku. Bol autorom epigramov, bájok i divadelných hier. O ňom sa šíri aj táto príhoda: Na večierku noblesnej spoločnosti sa istý mladík spýtal Lessinga: *Povedzte mi, majstre, aký je vlastne rozdiel medzi komédiou, drámou a tragédiou?* Umelec pohotovo odpovedal: *Skutočnosť, že to neviete, je pre mňa komédiou, pre spoločnosť drámou a pre vás tragédiou...* Lessing bojoval proti neslobode a neznášanlivosti za ľudskú a náboženskú toleranciu. Traduje sa o ňom, že povedal: Ak by Boh držal celú pravdu v pravej ruke a v ľavej ruke by mal sústavné úsilie smerujúce k pravde a povedal by mi – Vyber si – skromne by sa sklonil k jeho ľavej ruke a povedal – Otče, daj mi túto pravdu, lebo čistá pravda patrí iba tebe.

Z myšlienok

- *Dramatická forma je jediná, ktorou možno vyvolať súcit a bázeň – aspoň nijaký iný druh nevie ich vyvolať v takom vysokom stupni.*
- *Najväčšou chybou vo výchove je neviest' mládež k samostatnému mysleniu.*
- *Kto nepozná prístav, do ktorého sa chce plaviť, tomu nie je žiadny vietor priaznivý.*
- *Hodnotu človeka nemeríme tou pravdou, ktorá sa stala jeho vlastníctvom, ale námahou, ktorú vynaložil na jej dosiahnutie.*
- *Obaja škodia sami sebe: ten, kto príliš veľa sľubuje, aj ten, kto príliš veľa očakáva.*
- *Smiech nás robí rozumnejšími než večná namosúrenosť.*
- *Aj ten najpomalší, ktorý nestratil cieľ z očí, ide stále ešte rýchlejšie než ten, ktorý blúdi bez cieľa.*
- *Kto nestráca pri niektorých veciach rozum, ten nemal nikdy čo stratiť.*
- *Všetci veľkí ľudia sú skromní.*
- *Hľadať pravdu má väčšiu cenu než pravda sama.*
- *Nemožno tvrdiť nepravdu, aby nebolo nevyhnutné k tomu vymýšľať nepravdu ďalšiu.*
- *Všetko čo je nové, práve svojou novotou spôsobuje najväčšie prekvapenie.*
- *Zistil som, že z knihy sa veľmi poučím; samé však zo mňa človeka neurobia.*
- *Kto nás robí súcitnými, robí nás lepšími a cnostnejšími.*
- *Kto váha, hľadá dôvody, prečo nesmie.*
- *Len to je stratené, čoho sa sami vzdávame.*
- *Kto ma nazýva géniom, tomu by som najradšej vyľal zaucho.*
(dmj)

John RUSKIN

(8.2.1819 – 20.1.1900)

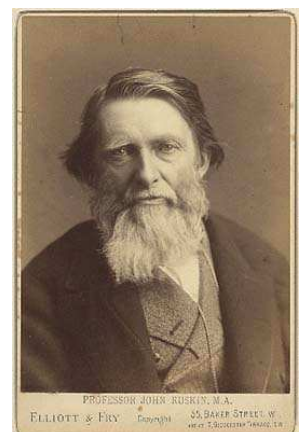

Anglický spisovateľ, básnik, vedec a umelecký kritik. Na univerzite v Oxforde už ako študent bol ocenený za básnictvo. V rokoch 1869–1884 bol profesorom umenia na univerzite v Oxforde. Tam založil aj múzeum a školu kreslenia. Knihami *Modern Painters* (1843, postupne 5 zväzkov), *The Seven Lamps of Architecture* (1848) a *The Stones of Venice* (1851–1853) sa stal uznávaným kritikom umenia. Podstatne sa zaslúžil aj o rozšírenie umeleckého vzdelania širokým vrstvám obyvateľstva, zasádzoval sa o bezplatný prístup do múzeí.

Z myšlienok

- ♣ *Vyhľadajme, čo máme s ostatnými spoločné, nie čo nás od nich oddeľuje.*
- ♣ *Moc nie je daná človeku, aby utláčal slabého, lež aby ho podporoval a pomáhal mu.*
- ♣ ***Ludská duša je zrkadlo, v ktorom možno uvidieť obraz božského rozumu.***
- ♣ *Každý človek využíva prácu iných ľudí. Ak nemá byť zlodejom, musí sa sám namáhať a dávať iným svoju prácu za to, čo berie od nich.*
- ♣ *Čítanie je doslova rozhovor s ľuďmi omnoho múdrejšími a zaujímavejšími, ako sú tí, s ktorými sa môžeme zoznamovať okolo seba.*
- ♣ *Múdrosť nie je v sebazapieraní, ale v tom, naučiť sa nachádzať radosť vo veciach dostupných.*
- ♣ ***Múdry má tri vlastnosti: sám koná to, čo radí konať druhým; nikdy nekoná proti spravodlivosti; trpezlivo znáša slabosti ľudí okolo seba.***
- ♣ *Možno vieme, čo je správne, ale nevieme vždy, čo je možné.*
- ♣ *Tak ako nemáš jesť len pre chuť, tak nesmieš čítať iba pre zábavu.*
- ♣ *Je veľa náboženstiev, ale len jedna mravnosť.*
- ♣ *Aký strašný by bol svet, keby sa nerodili deti, ktoré so sebou prinášajú nevinnosť a možnosť dokonalosti.*
- ♣ ***Až keď sme našli lásku, vieme, čo nám v živote chýbalo.***
- ♣ *Ak nie sme dobrovoľne dobrí ku všetkým, budeme ku každému mimovoľne zlí.*
- ♣ *Ak si zaslúži človek pochvalu, dbajte, aby ste mu ju neodopreli.*
- ♣ *Dívať sa, ako rastie obilie, ako kvitnú kvety; nadýchnuť sa za pluhom či iným náradím; čítať, myslieť, milovať, dúfať, modliť sa – toto robí ľudí šťastnými.*
- ♣ *Aby boli ľudia v práci šťastní, treba splniť tri predpoklady: musia stáť za vecou, ktorú robia; nesmú pre ňu robiť príliš veľa; musia mať pocit, že majú v práci úspech.*
- ♣ *Najväčšou odmenou za námahu nie je to, čo za ňu dostaneme, ale to, ako nás to zmení.*
- ♣ ***Úlohou umenia je poučať s láskou. Ak nepomáha ľuďom hľadať pravdu, nie je vznešené, ale hanebné.***

(dmj)

Karl RAHNER

(5.3.1904 – 30.3.1984)

Katolícky teológ, nemecký jezuita sa zúčastňoval na duchovnej obrode svojej doby, akceptoval problémy moderného človeka. Bol oficiálny teológ na II. vatikánskom koncile (1962–1965), pripravoval dialóg lásky a otvorenosti voči svetu. Zlúčil vernosť cirkvi s jej trvalou reformou. Prispel k zlatému fondu teológie 20. storočia (okolo 4000 odborných článkov, publikácií a kníh, napr. *Duch vo svete, Poslucháči slova, Základný kurz viery, Štrukturálna premena cirkvi ako úloha a šanca*). Ľudský život vnímal v trvalej Božej prítomnosti. Spoznal anonymných kresťanov v tých, ktorí žijú plný kresťanský život aj bez príslušnosti k cirkvi. Boh sa človeku dáva ako dar do vzťahu ľudskosti a osobnej skúsenosti. Ľudský duch je otvorený pre nekonečno, pre Tajomstvo. Prijatím Božieho zjavenia človek nachádza sám seba.

Z myšlienok

- *Človek je konečná bytosť schopná Nekonečna... Človek vtedy najlepšie porozumie sebe, keď chápe ako možné sebvyslovenie Boha, ktoré sa stalo v Ježišovi Kristovi skutočnosťou.*
- *Laik je iba vtedy dobrým kresťanom, keď miluje zem, človeka a jeho dejiny, a v ich výzve začuje volanie svojho Boha, ktorý stvoril nebo aj zem... Kresťania majú hľadať Božiu vôľu ako jedinečnú pre seba a svoju dobu.*
- *Môžeme byť lepší, pretože nemáme právo žiadať si lepší svet, keď nezačneme s polepšením vo vlastnom srdci.*
- *Odvaha pre víťazstvo je totožná s bezmocnosťou kríža, pretože víťazstvo bolo vybojované na kríži... Boh je v nás silnejší ako naša úzkosť pred krížom... Boh zvíťazí, keď sa zdá, že sme stratení.*
- *Pre človeka dneška jestvuje iba jedna cesta – vydržať ťarchu spoločenstva ako pravú cestu do skutočnej slobody a do pravdy.*
- *Všetko je obsiahnuté, nesené, poznané poznávajúcim a milujúcim nevýslovným tajomstvom, ktoré nazývame Bohom... Boh všetko a vo všetkom.*
- *Spoj sa s tým, čo je v tebe to pravé, náročné, čo túži po celistvosti, čo má odvahu povedať verím a odvahu k tomu tajomstvu... chod' ďalej bez ohľadu na to, kde práve teraz stojíš, nasleduj svetlo, aj keď je ešte slabučké, ochraňuj oheň, aj keď teraz horí ešte len slabo... vyzývaj tajomstvo práve preto, že je nepochopiteľné.*
- *Smrť je pre veriaceho kresťana klesanie do rúk živého Boha.*

(dmj)

Edmund HUSSERL

(8. 4. 1859 – 27. 1. 1938)

Ak sa dvaja ľudia zhovárajú, nedohovoria sa vďaka tomu, že to o čom hovoria leží v ich vedomí, ale vďaka tomu, že ich vedomie je zamerané na tieto podstaty mimo vedomia. Toto zameranie vedomia voláme intencia (zameranosť). Samotný predmet je pritom výsledkom spájania, syntézy jednotlivých aktov mienenia. Intencionalitu vedomia človek využíva k tomu, aby prenikol k evidentnému poznaniu. Všetko čo vieme o svete je najprv obsahom našej mysle. Pozorované veci a javy fungujú ako obsahy našej mysle. Obsahy nášho vedomia vystupujú ako fenomény, ktoré treba skúmať. K poznaniu sa človek dostáva cez redukciu. Fenomenológia (teória i metóda poznania, logika zážitkov) vyžaduje návrat k tzv. čistej skúsenosti, ku znovu-poznaniu základov vecí alebo javov. Zmysel a

štruktúra logickej pravdy je nezávislá na psychických procesoch, prostredníctvom ktorých si pravdu uvedomujeme, pretože logická pravda je voči psychickým procesom transcendentná. Husserl uviedol do pohybu konfrontáciu experimentálnej psychológie s logikou. Napísal: Logické skúmania (1900), Filozofia aritmetiky (1891), Idea čistej fenomenológie a fenomenologickej filozofie (1913), Kríza európskej vedy a transcendentálna fenomenológia (1936).

Z myšlienok

- *Svet nášho života je prakticky každodenný svet, ktorý poskytuje základy pre všetky špecializované aktivity a ktorý je potrebné fenomenologicky popísať.*
- *Budova vedeckého poznania musí byť postavená tak, že každý krok bude prísne, bez predsudkov zaistený priamym intuitívnym vhlľadom.*
- *Treba si uvedomiť logiku zmyslu obsahov našej mysle... čo leží všeobecne v základoch poznania a prežívania každého človeka... k veciam samým!*
- *Každá intuícia, ktorá niečo predstavuje, je prameňom poznania a všetko, čo intuícia prináša, musí byť prijaté tak, ako prináša, čiže aj s limitami.*
- *Tí, ktorých sme s láskou uctievali, vlastne ani neumierajú. Neusilujú sa už o nič, nič nekonajú, nehovoria k nám, nič po nás nepožadujú. A predsa, kedykoľvek si na nich spomenieme, cítime, že nám hľadajú do duše, že s nami súcitia, že nás chápu, že schvaľujú alebo neschvaľujú naše počínanie.*
- *Byť v pravom slova zmysle znamená mať zmysel.*
- *Bez evidencie niet ani vedy.*
- *Nemôžeme sa posudzovať a pritom sa súčasne nemeniť.*
- *Každý ľudský život je cestou, ktorá vedie k Bohu.*

(dmj)

Friedrich August von HAYEK

(8. 5. 1899 – 23. 3. 1992)

Nositeľ Nobelovej ceny za ekonómiu (1974) vyštudoval vo Viedni (doktorát práva, 1921; doktorát politických vied, 1923) a stal sa (1931) profesorom ekonomických vied a štatistiky v Londýne, neskôr (1950) bol profesorom na Chicagskej univerzite a od roku 1962 profesorom hospodárskej politiky vo Freiburgu. Po odchode do dôchodku (1967) pôsobil na univerzite v Salzburgu. Zaoberal sa ekonomickou teóriou, politickou a právnou filozofiou i dejinami ľudského myslenia. Napísal odborné publikácie *Teória peňazí a obchodného cyklu* (1929), *Ceny a výroba* (1931), *Čistá teória kapitálu* (1941), *Cesta do otroctva* (1944), *Individualizmus a ekonomický poriadok* (1949) a *Kontrarevolúcia vo vede* (1952). Uznával, že jediným

koordináčnym mechanizmom v pokročilom štádiu ľudskej civilizácie môže byť len trhový mechanizmus. Na trhoch sa ľudia, rozdelení deľbou práce, spájajú prostredníctvom výmeny. Pritom ceny plnia funkciu nositeľov informácií aj motivácií. Individuálna sloboda je zdrojom civilizácie, a preto ju treba chrániť. Žiadny plán nemôže vyjadriť individuálne potreby všetkých jednotlivcov.

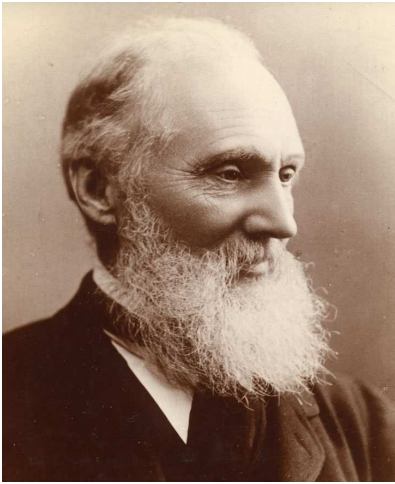
Z myšlienok

- ♣ *Sloboda daná každému používať jemu dostupné informácie alebo jeho prostredie pre sledovanie svojich úmyslov je jediný systém, ktorý umožňuje najvyššiu možnú mobilizáciu vedomostí rozptýlených v spoločnosti... Sloboda neznamena len to, že je jednotlivec má možnosť a bremeno výberu. Znamená tiež to, že musí niesť dôsledky svojich činov. ... Sloboda a zodpovednosť sú neoddeliteľné.*
- ♣ *Trhové hospodárstvo by mohlo lepšie rozvinúť svoj potenciál, ak by sa zrušil štátny monopol na tlačenie peňazí.*
- ♣ *Je význačné, že najčastejší argument proti konkurencii spočíva v tvrdení, že je slepá. Bolo by možno vhodné pripomenúť, že pre antické civilizácie bola nevidomosť atribútom božstva a spravodlivosti.*
- ♣ *Je možné mať ekonomickú slobodu bez politickej slobody, ale nemožno mať politickú slobodu bez ekonomickej slobody... Žiadna slobodná spoločnosť nemôže dlhodobo prežiť bez pevných morálnych tradícií a spoločenských konvencií.*
- ♣ *Potrebujeme odvážnych mysliteľov, ktorí nepodľahnú moci a vplyvu lákavého pochlebovania a sú pripravení bojovať o ideály napriek tomu, že vyhliadka na skorý úspech je ešte veľmi malá.*
- ♣ *Systém súkromného vlastníctva je najdôležitejšou zárukou slobody nielen pre tých, ktorí ho vlastnia, ale aj pre ostatných.*
- ♣ *Akákoľvek prijateľná budúcnosť západnej civilizácie si vyžaduje odmietnutie socialistických ideálov a návrat na opustenú klasického liberalizmu – cestu obmedzeného štátu v podmienkach vlády zákona.*
- ♣ *Spoliehanie sa na solidaritu, lásku alebo spoločenského ducha ako mechanizmus pre sociálnu koordináciu sa dá uplatniť iba v malých otvorených spoločnostiach, a tento pocit sa stratí hneď, keď narastajúce rozmery spoločnosti začnú vzájomne ľudí jedného od druhého odlučovať.*
- ♣ *Poznanie spoločnosti musí byť vymedzené istými hranicami, za ktoré sa ľudský rozum so svojimi nedokonalými zmyslami nedostane.*

(dmj)

William THOMSON (lord KELVIN) (26.6.1824 – 17.12.1907)

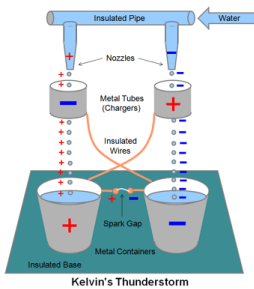

Bol pôvodom Škót narodený v Írsku, štvrtý zo siedmych detí učiteľa matematiky. Vyštudoval univerzitu v Cambridgi (1845). V Glasgowe sa stal profesorom prírodnej filozofie (1846). Tam vytvoril prvé fyzikálne laboratórium a pôsobil až do dôchodku (1899). Bol prezidentom Londýnskej kráľovskej spoločnosti (1890–1894). Stal sa rytierom kráľovnej Viktórie (1866) a neskôr (1892) šľachticom s titulom lord Kelvin of Largs (Kelvin je meno riečky pretekajúcej cez Glasgow). Na jeho pamiatku je pomenovaná jednotka teplotného rozdielu. Je pochovaný pri Newtonovej mohyle vo Westminsterском opátstve.

Z myšlienok a diela

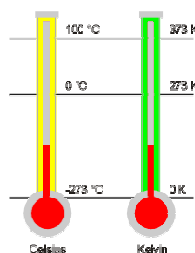
Na teoretické skúmanie vlastností elektrického prúdu použil matematické Fourierove rady. Zdôvodnil kmitavý výboj leydenskej fľaše (odvodil vzorec pre určenie periódy kmitov). Skúmal elektrický odpor vodičov a vynášiel na to aj prístroj. Zhotovil prvé ampérmetre a voltmetre.

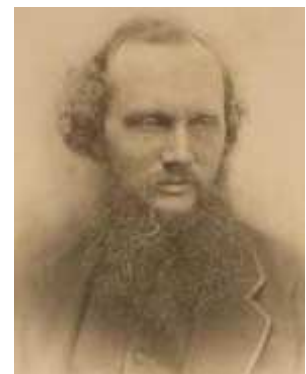
Zdokonalil námorný kompas, hĺbkové sondovacie zariadenie, aj prístroj na meranie atmosférickej elektriny. Získal ďalších 70 rôznych patentov. Prispel k rozvoju telegrafie, plánoval a zúčastnil sa kladenia podmorského kable medzi Európou a Amerikou. Pochopil, že teplota je prejavom pohybu častíc a spoznal, že musí existovať dolná hranica ochladenia telies, teda prirodzená teplotná nula ($-273,15^{\circ}\text{C}$). Zaviedol absolútnu teplotnú stupnicu (1848). V práci *O dynamickej teórii tepla* (1851) sformuloval (nezávisle od R. Clausia) druhú termodynamickú vetu. Študoval aj šírenie vln na povrchu vody, vírivé pohyby, prílivy a odlivy.

- ***Iba fyzika je veda. Všetko ostatné je zbieranie známkok.***
- *Všade okolo seba nachádzame presvedčivé dôkazy o rozume a múdrej účelnosti vecí, ktoré poukazujú na to, že v celej prírode účinkuje slobodná vôľa a zároveň nás učí, že všetky živé bytosti závisia od večného Stvoriteľa a vládca.*
- *Ak môžeš to, o čom hovoríš, zmerať a vyjadriť v číslach, tak niečo o tom vieš, ale keď to zmerať nemôžeš, keď to nemôžeš vyjadriť v číslach, tak tvoja znalosť je slabá a neuspokojivá.*
- *V hĺbke srdca som bol vždy námorníkom.*

(dmj)

Kelvin

Anton Pavlovič ČECHOV

(29. 1. 1860 – 15. 7. 1904)

Vyštudoval lekársku fakultu v Moskve (1884), ale medicínskej praxi sa venoval krátko. Dal sa na cestu profesionálneho literáta (1886). Opísal drsný život trestancov na Sachaline, vzdelával mužíkov v Melichove. Písal smutné humoresky i groteskné satirické poviedky. Vedel detailne charakterizovať postavy i prostredie, vhodne dramatizoval dej. V poviedkach analyzoval a skúmal medziľudské vzťahy, sledoval duševné stavy svojich hrdinov. Neskôr sa venoval divadelným hrám. Stal sa svetoznáмым ruským prozaikom i dramatikom, úspešným poviedkárom. Nezabudnuteľné zostali jeho diela *Ostrov Sachalin*, *Pestré poviedky*, *Nudná história*, *Súboj*, *Pavilón č. 6*, *Čajka*,

Tri sestry, *Višňový sad*. Čechov v nich sprístupnil prostredie ruskej provinčnej inteligencie a vystihol tragiku ľudského údely. Dôsledne sledoval peripetie psychiky svojich postáv a tým aj kultivoval psychologické milostné novely.

Z myšlienok

- *Umenie je dorozumievací prostriedok medzi ľuďmi, spájajúci ich v pocitoch.*
- *Divadlo spája všetky umenia – a my, herci, sme misionári.*
- *Medicína je mojou zákonnou manželkou a literatúra je mojou milenkou. Vždy keď ma jedna omrzí, strávim noc s druhou.*
- *Silu človeka treba merať podľa citov, ktoré dokáže potlačiť, nie podľa citov, ktoré ho ovládajú.*
- *Láska je neobyčajne závažný dôvod, ktorý ospravedlní všetko... Milovať a byť milovaný, to je nesmierne šťastie.*
- *Zamilovanosť človekovi ukazuje, ako by to malo vyzerať stále.*
- *Dokonca aj nemoc bude prijateľnejšia, ak vieš, že sú nablízku ľudia, ktorí na tvoje uzdravenie čakajú ako na sviatosť.*
- *Všetko zlo v živote pochádza od duševnej prázdnoty a lenivosti. Toto všetko príde, keď si človek zvykne žiť na úkor iných.*
- *Keď miluješ, objavuješ v sebe toľké bohatstvo, toľkú nehu a toľko citu, až je ti na neuverenie, že si schopný toľkej lásky.*
- *Verím, že nič neprejde bez následkov a že každý náš krok, i ten najmenší, je významný pre život prítomný i budúci.*
- *My nie sme šťastní a šťastie neexistuje, môžeme po ňom iba túžiť.*
- *Ak čítanie nemá vplyv na náš život, činy a myslenie, tak je škoda čítať.*
- *Lož je ako alkohol. Luhári klamú aj pri umieraní.*
- *Zbabelosť je vedieť, čo má človek urobiť, ale nerobiť to.*
- *Nič nie je ľahšie, ako klamať a ohovárať.*
- *Keď nedokážeš ovládnuť hnev, ovládne on Teba.*
- *Stručnosť je sestra talentu.*
- *Univerzita rozvíja všetky vlohy vrátane hlúposti.*
- *Nové klamstvá sa počúvajú lepšie než staré pravdy.*
- *Praobyvateľom Európy je nesporne vinná réva.*
- *Ženy bez mužov vädnu, muži bez žien osprostievajú.*
- *Človek je to, v čo verí.* (dmj)

Max SCHELER

(22.8.1874–19.5.1928)

Významný nemecký filozof, psychológ a sociológ, zakladateľ filozofickej antropológie, fenomenologickej axiológie a sociológie poznania, profesor univerzity vo Frankfurte nad Mohanom, bol jedným z najvýznamnejších predstaviteľov duchovného života 19. a 20. storočia. Orientoval sa na sociálne a psychologické problémy skutočnosti. Človeka vnímal ako dualizmus reálnej a ideálnej stránky. Osobnosť človeka vnímal ako bezprostredne žitú jednotu citu, lásky, nenávisť, hodnotenia a chcenia. Ľudská osoba nemôže byť charakterizovaná len myslením a poznaním, ale predovšetkým láskou. Osoba je bytosť, ktorá je schopná niečo uctievať a niečo milovať. Scheler bol presvedčený, že existuje akýsi poriadok srdca, logika srdca, matematika srdca, ktorá je rovnako prísna a objektívna ako logika uvažovania. Láska je tým aktom, ktorý otvára bytosť voči svetu

a zároveň jej otvára univerzum hodnôt. Ľudský duch nemožno redukovať iba na rozum. Ľudskosť obsahuje aj duchovné hodnoty smerujúce k vyššej skutočnosti náboženského charakteru (duchovné v človeku je vo vzťahu k Bohu prostredníctvom lásky). Duchovné faktory určujú obsah spoločenského vedomia. Scheler zvýraznil vo filozofickej antropológii proces hodnotenia, podstatu a hierarchiu ľudských hodnôt. Napísal diela *Podstata a formy sympatie*, *Problémy sociológie vedenia*, *Formalizmus v etike a etika materiálnych hodnôt*, *Prevrat hodnôt*, *Miesto človeka v kozme*, *Poriadok lásky*, *Môj filozofický pohľad na svet* a mnohé ďalšie.

Z myšlienok

- *Každé poznanie o Bohu je nevyhnutne poznaním od Boha.*
- *Nie som absolútnou ničotou, ale stvorením od Boha.*
- *Veda by mala byť prostriedkom na dosiahnutie pravého bytia, pravého umenia, pravej prirodzenosti, pravého Boha, pravého šťastia.*
- *Osoba musí byť považovaná za centrum, ktoré je povznesené nad protiklad organizmu a okolia.*
- *Len človek, ako osoba, je schopný sa povzniesť sám nad sebou ako živou bytosťou a z jedného centra, akoby mimo časopriestorový svet, urobiť všetko medzi iným a sebou samým, predmetom svojho poznania. Tak stojí človek ako duchovná bytosť sám nad sebou ako živou bytosťou a nad svetom. Ako taký je schopný tiež irónie a humoru, ktorý vždy zahrňuje povznesenie nad vlastným bytím.*
- *Náboženstvá sa rodia, rastú a umierajú, nemožno ich dokázať a nemožno ich vyvrátiť.*
- *Akékoľvek rozšírenie a prehĺbenie nášho obrazu sveta je zase podmienené predchádzajúcim rozšírením a prehĺbením sféry nášho záujmu a lásky.*
- *Podstatou lásky je zušľachtľujúca a tvorivá aktivita vo svete a nad svetom.*
- *Láska je podnetom k poznaniu a chceniu, matkou rozumu a ducha.*
- *Boh a len Boh môže byť vrcholom stupňovitej stavby ríše hodnôt lásky, podobnej pyramíde, zdrojom a cieľom tohto celku zároveň.*
(dmj)

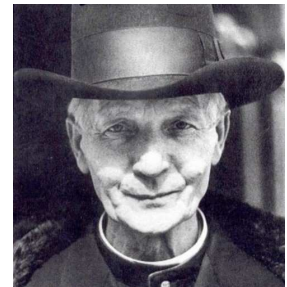
Andrej HLINKA

(27.9.1864–16.8.1938)

Heslom *Za Boha život – za národ slobodu* vyjadril zásady zápasu o kresťanské a národné uvedomenie na Slovensku. Pôbil ako katolícky kňaz (od 1889) v Zakamennom, Liptovských Kľačanoch, v Tvrdošíne, Sliachoch a v Ružomberku. Bol zástancom slovenskej svojbytnosti. Ako publicista a prekladateľ prispieval do slovenských periodík (*Národný hlásnik, Katolícke noviny, Slovenské noviny, Národné noviny*). Poukazoval na morálnu obnovu spoločnosti a na sociálnu spravodlivosť, potrebu zakladania svojpomocných spolkov a rozšírenie osvety. Ako politik výrazne ovplyvnil národnouvedomovací proces a spoločensko-politický pohyb na Slovensku (bol spoluzakladateľom Slovenskej ľudovej strany (1905) aj jej obnoviteľom (1918)). Bol jedným zo signatárov

Memoranda slovenského národa (Parížska mierová konferencia 20.9.1919) Pôčinil sa o vznik ČSR, s autonómiou pre Slovensko. Za práva národa a povinnosti cirkvi znášal aj príkoria. Bol priamym, ráznym až autoritatívnym človekom, ľudovým tribúnom, ktorý emotívnym prejavom vedel získať priazeň ľudí a tvrdohlavou zásadovosťou sa dostal do konfliktov s cirkevnou i svetskou vrchnosťou.

Z myšlienok

- *Mňa nepremeníte! Mňa nezlomíte! Slovákom som sa narodil, Slovák som a Slovák budem!.... Do posledného dychu budem bojovať za sväté práva slovenského ľudu, za božské práva slovenského národa!*
- *Chceme byť národom nielen oslobodeným, ale i slobodným. Boli sme od vekov slovenským národom, chceme ním ostať i v budúcnosti. Vyhlasujeme, že národ československý neuznávame, lebo československého národa niet.*
- *Chceme žiť život svojský, život národný, život slobodný.*
- *Nám je naša vlasť drahá a vzácna, za ňu sme hotoví obetovať všetko: slobodu, zdravie, majetky, pohodlie i životy.*
- *Nerozháňajte študentov, ale odstráňte krivdu, proti ktorej protestujú!*
- *Naša je minulosť, Vaša je budúcnosť. My sme zbierali kamene, piesok, vy teraz stavajte a na pevne vystavenú svätyňu položte kríž.*
- *Tisícročné manželstvo s Maďarmi sa nepodarilo. Musíme sa rozísť.*
- *My milujeme Slovensko, slovenská zem je našou otčinou, slovenský národ je naším národom.*
- *Vždy som hlásal potrebu spojenia sa všetkých, ktorí na Slovensku žijú a chcú tu lepšiu budúcnosť.*

(dmj)

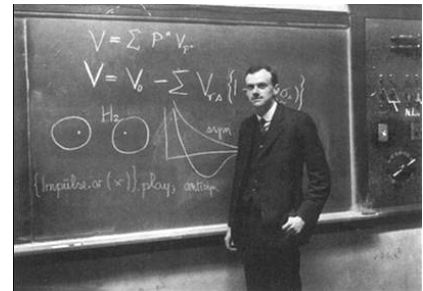
Paul Adrien DIRAC

(8. 8. 1902 – 20. 10. 1984)

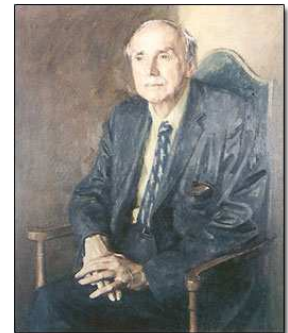
Anglický teoretický fyzik a matematik tvorivo využil matematické prostriedky pre rozvoj kvantovej teórie. Spoznal, že účinné fyzikálne zákony majú aj neuveriteľnú matematickú krásu. Jeho matka bola Angličanka, otec pôvodom Švajčiar. Paul vyštudoval elektrotechnické inžinierstvo (1921), získal doktorát (1926). Oženil sa s dcérou známeho maďarského teoretického fyzika E. Wignera. Navštívil USA (1929) a podnikol cestu okolo sveta. Za profesora matematiky bol menovaný (1932) na známej Lucasovej katedre, kde prednášal aj Newton a Maxwell. Od sedemdesiatych rokov bol profesorom floridskej štátnej univerzity (USA). Prednášal a pôsobil na mnohých zahraničných pracoviskách (Kodaň, Göttingen, Leyden, Wisconsin, Michigan, Princeton). Vypracoval matematický aparát kvantovej mechaniky (1925), odvodil teóriu reprezentácií v kvantovej

mechaniky (1926–27). Z Heisenbergovej maticovej mechaniky matematicky zdôvodnil (1927) Schrödingerovu rovnicu. Spracoval kvantovú teóriu elektrónov (1928) i teóriu dier (1930). Vyslovil hypotézu o existencii magnetického monopólu (1931), predpovedal existenciu pozitronu (1930) aj antihmoty. Za objav nových produktívnych foriem atómovej teórie (vlnové rovnice v kvantovej mechanike) zaslúžene získal, spolu s Erwinom Schrödingerom, Nobelovu cenu za fyziku (1933). Najznámejšou Diracovou knihou je učebnica Principles of Quantum Mechanics (1930). O mlčanlivom mystikovi atómu sa vyjadril N. Bohr: Dirac mal najrýdzejšiu dušu zo všetkých fyzikov – prejavovala sa v nej rýdzosť čistého rozumu.

Z myšlienok

- *Vo vede skúšame povedať niečo, čo ešte nikto nevie, takým spôsobom, aby to každý porozumel.*
- *Základné fyzikálne zákony potrebné na vybudovanie veľkej časti fyziky a celej chémie sú bezo zvyšku známe a problém spočíva iba v tom, že dôsledná aplikácia týchto zákonov vedie k zložitým rovniciam, ktoré sa dajú riešiť iba veľmi ťažko.*
- *Len krása je pravdivá.*
- *Je dôležitejšie, aby rovnice boli krásne, než aby opisovali experiment.*
- *Matematika je prostriedok špeciálne prispôbený na osvojenie si rôznych abstraktných pojmov, a čo sa toho týka, jej moc je neohraničená.*
- *Boh je matematik.*

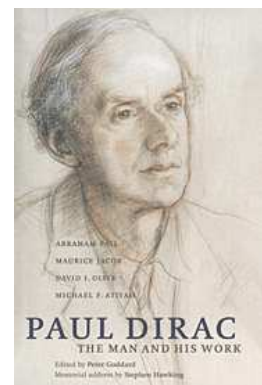

Paul Adrien Maurice Dirac

(dmj)

P. A. M. Dirac

Jan SKÁCEL

(7.2.1922–7.11.1989)

Moravský básnik píšuci nielen pre dospelých (*Kolik příležitostí má růže, Co zbylo z anděla, Smuténka, Metličky, Chyba broskví, Odlévání do ztraceného vosku, Kdo pije potmě víno,*) ale aj pre deti (zbierky *Uspávanky, Kam odešly laně, Proč ten ptáček z větve nespadne*). Jeho verše aj zhudobnili (*Modlitba za vodu, Krátký popis léta*). Gymnázium odchodil v Breclavi a Brne (1941). Cez vojnu bol totálne nasadený v Rakúsku. Potom študoval filozofiu v Brne (1945–48). Bol redaktorom v brnenskej *Rovnosti*. Riadil literárny mesačník *Host do domu*. Po roku 1969 (až do 1981)

nesmel u nás publikovať. Jeho poézia je jednoduchá, úsporná, inšpirovaná moravským folklórom. Bol označený aj za básnika ticha a pokory, s dotykmi tajomnej morálky. Používal aj originálne metafory a vynikol nezvyčajným zachytením okamžitej atmosféry. V Taliansku dostal Petrarcovu cenu (1989).

Z myšlienok

- *Za žádnou pravdu na světě, ale jestli chceš, za malý pětník ticha.*
- *Je včera – bude dnes – a bylo zítra.
Snes tyto tři údery a žádný víc.*
- *Věčně jsou naši mrtví s námi a nikdy vlastně nejsme sami...*

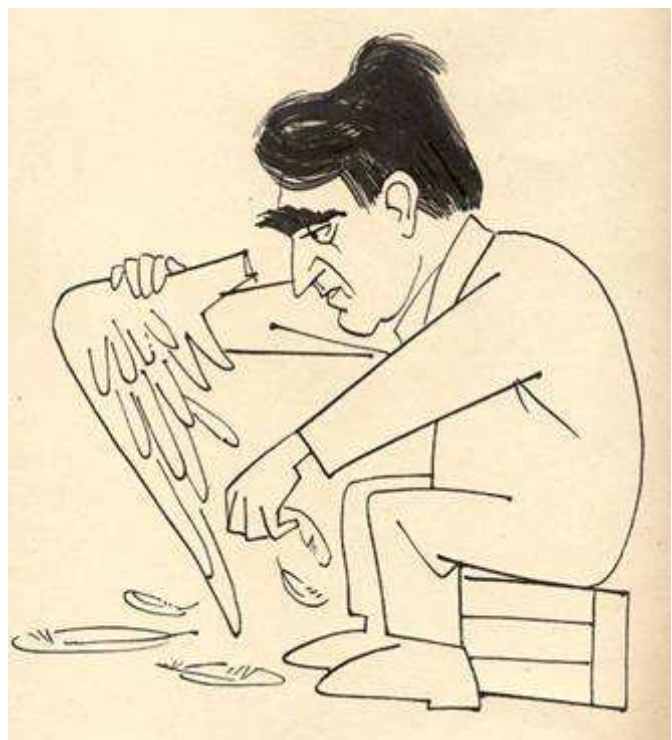
KDO SE VEJDE NA HOUSLE

*Neboj se ničeho se neboj
a třeba bylo nejvíc zla
vždycky se najde někde člověk
který se vejde na housle*

*A na světě jsou krásní dnové
a bývají i dnové zlí
nakonec všichni vejdem se
do hrobu jako do houslí*

*Housličky housle o dvou strunách
takové jak je z dětství známe
s kobylkou luční s petrklíčem
malinko málo polámané*

(dmj)

Tomáš ŠPIDLÍK

(17.12.1919–16.4.2010)

Bol členom jezuitskej reholi (1942), kňazom katolíckej cirkvi (1949), pôsobil v Ríme, aj ako spirituál československého kolégia Nepomucenum (1951–1989), od roku 1961 bol profesorom Pápežského orientálneho ústavu v Ríme. Pracoval aj pre Vatikánsky rozhlas. V roku 1990 odišiel do dôchodku a pôsobil v Centru Ezio Aletti. Stal sa uznávaným orientalistom, teológom nerozdelenej cirkvi, považovaným za najvšestrannejšieho odborníka na kresťanský Východ a jeho spiritualitu. Hostoval na mnohých európskych i svetových univerzitách, je autorom desiatok vedeckých kníh, stoviek odborných štúdií, článkov, konferencií, úvah, homílií, jeho zobrať spisy zaplňajú 14 hrubých zväzkov. V roku 1995 viedol duchovné cvičenia aj pre pápeža.

Za celoživotné ocenenie jeho teologicko-mysliteľského odkazu, spojeného s vierohodnosťou života bol menovaný (2003) za kardinála. Vždy sa usiloval o jednotu cirkvi, ukazoval krásu viery v Boha, ktorá človeka oslobodzuje, lebo nič vo svete, ani v osobnom živote, sa nevymyká Božej prozreteľnosti, ktorá všetkému dáva zmysel.

Z myšlienok

- * *Proč mají děti rády pohádky? Protože věří, že za vším, oč se lidé tolik starají, musí být něco daleko hlubšího a skutečnějšího, než je to, co se vidí navenek. To je zásadní postoj k dobru a víra, že to dobro nakonec definitivně zvítězí.*
- * *Češi neumějí diskutovat. Když někdo nesdílí jejich mínění, považují to za urážku,*
- * *Žijeme v obraze, jenže lidé neumějí číst obrazy a umělci zase neumějí skrze obrazy vyjádřit velké věci. Jenže všechno, co není zobrazeno, lidé nechápou. Ani reklamy. Člověk musí vše vidět. Obraz musí být něco, co mluví.*
- * *Dodnes věřím, že je žert jediná opravdová obrana proti bludům.*
- * *Myšlenky se nikdy ničím nedají svazovat... Život není čas, je to setkání s přáteli.*
- * *Aj hriech sa môže stať pre svet a človeka užitočným vďaka Božej prozreteľnosti.*
- * *Náš vzťah k Bohu je dialogický, naša ľudská sloboda je tvorivá.*
- * *Hodnota pravdy nemôže byť definitívne spojená so záujmom individuálneho človeka.*
- * *Pravda sa zjavuje ako objav vlastnej reflexie, ale zároveň tiež ako dar zjavený Bohom.*
- * *Človek je v podstate sociálny a kresťanská dokonalosť spočíva v láske.*
- * *Dôsledkom toho, že vrcholom kresťanskej praxe je láska, je skutočnosť, že žiadne pravé poznanie nie je možné bez lásky.*
- * *Všetko, čo existuje, môže a musí pozdvihnúť ľudskú myseľ k Bohu.*

(dmj)

Jednoduché vety významných osobností (2014)

Boh, ktorý nám dal zmysly, rozum a pochopenie, by nechcel, aby sme zanedbávali ich použitie. G. Galilei (18.2.1564–8.1.1642)

Najviac nepochopiteľné na prírode je to, že ju môžeme chápať. A. Einstein (14.3.1879–18.4.1955)

Vesmír skrýva tajomstvo abstraktnej elegancie, tajomstvo, v ktorom materiálnosť znamená málo... Realita nie je iba výtvorom z hmoty, ale aj produktom ducha. J. Guitton (18.8.1901–21.3.1999)

Kto uchvacuje z vecí tejto zeme viac, než je nutné pre udržanie života, pre dielo poznania a lásky, je spolupracovníkom smrti. O. Březina (13.9.1868–25.3.1929)

Už dávno malo byť nariadené jemnejšie pochopenie povahy ľudského poznania a vzťahov človeka k vesmíru. J.E. Oppenheimer (22.4.1904–18.2.1967)

Nemôžeme mať väčšiu ani menšiu vládu než tú nad sebou samým. L. da Vinci (15.4.1452–2.5.1519)

Kto kráča energicky a vedomý si cieľa, ovláda svoj osud takmer dokonale. M. R. Štefánik (21.7.1880–4.5.1919)

Každá skutočne ľudská bytosť by mala vždy klásť duchovné javy na prvé miesto. G. K. Chesterton (29.5.1874–14.6.1936)

Niet náhod. Všetky stretnutia patria do oblasti milosti. P. Strauss (30.8.1912–3.6.1994)

Nikde nenájdete poéziu, ak ju nenosíte v sebe. A. S. Puškin (6.6.1799–10.2.1837)

Učenec vo svojom laboratóriu nie je iba technikom; stojí pred prírodnými dejmi tiež ako dieťa pred svetom rozprávok. M. Curie–Sklodovská (7.11.1867–4.7.1934)

Kto si popletie prvý gombík, už sa poriadne nezapne. J.W. Goethe (28.8.1749–22.3.1832)

Veľkosť človeka rastie mierou, akou sa usiluje rozmnožiť dobro svojich blízkych. M. K. Gándhí (2.10.1869–30.1.1948)

Je nemožné prehlbovať záujem o akúkoľvek presnú vedu nepoznajúc jej matematiku. J.C. Maxwell (13.6.1831–5.11.1879)

Vo vojne rozhodnosť, pri porážke vzdor, po víťazstve veľkodušnosť, v mieri dobrá vôľa. W. S. Churchill (30.11.1874–24.1.1965)

Najhoršou chorobou, ktorou svet trpí, nie je sila zlých, ale slabosť dobrých. R. Rolland (29.1.1866–30.12.1944)

PF 2014

Pre priateľov a priaznivcov spomienkových kalendárov
zostavil *Dušan Jedinák* z Topoľčian.